

Dr. F. ZBAŠNIK:

Zlat.

I.

Peterček pri birmi.

aposled se je bil vendar približal tisti toliko zaželeni dan, ko naj bi šel Peterček k birmi. Že pred leti, ko je bilo zadnjikrat v tem kraju birmovanje, je silil mater, da bi mu dobila botra, a ga je bila mati potolažila, češ, da se nič ne mudi in da niti prav ni, ako pošiljajo starši premajhne otroke k birmi. »Človek mora biti toliko odrasel, da ima vsaj nekaj pojma o tem, kaj birma pomeni!« tako je dejala. In Peterček, ki je bil svoji mami na moč vdan, se je dal pogovoriti, dasi njenih besed ni povsem razumel.

Zakaj si je Peterček tako želel k birmi, ni nikoli nikomur povedal, a mati je menda nekaj slutila, zakaj nekoč mu je rekla: »Ako greš k birmi, ne smeš misliti vedno samo na darilo, ki ti ga morda boter da!« Ker je Peterček na to opombo molčal, se sme sklepati, da je mati pravo pogodila in so mu res take misli rojile po glavi. No, Peterček je gojil tudi še drugo tiho željo — rad bi videl, da bi ga boter peljal k birmi v Ljubljano, kakor je že tega in onega izmed njegovih tovarišev. A ko je nekoč o Binkoštih materi to svojo željo razodel, ga je posvarila, da naj ne sega tako visoko, ker si smejo kaj takega želeti samo otroci bogatih staršev, ki lahko dobé tudi imovite botre. On da naj le lepo dotlej počaka, da pride škof zopet v te kraje birmat.

V resnici je imela mati poleg vzroka, ki ga je Peterčku navedla, češ, da je premlad, tudi še drug razlog, da je odlašala z birmo. Bila je vdova po skromnem uradniku, ki je umrl tako zgodaj, da Peterček svojega očeta niti poznal ni. V takem podeželskem mestecu pa, kjer je živela s svojim sinčkom, ljudje siromake še vse bolj prezirajo kakor v velikih mestih. Zato jo je jako skrbelo, koga bi naprosila, da bi šel Peterčku vezat birmo. Vedela je, da bo povsod vse polno izgovorov, pa naj že potrka tu ali tam. Ali ni to, kakor bi šla beračit? In ona je tako nerada nadlegovala! No, naposled, ko je prišel čas za to, se je le morala odločiti. Po daljšem razmišljanju pa je izprevidela, da ji ne kaže obračati se do bogatinov in napotila se je k siromašnemu upokojencu samcu, ki je bil odkritosrčen prijatelj njenega pokojnega

moža. Vedela je, da ne bo mogel dati njenemu Peterčku nikakega dragocenega darila, a bila je prepričana o njegovem blagem srcu in je za trdno upala, da ji ne zavrne prošnje, ako mu bo le količkaj dopuščalo zdravje. Zakaj bil je bolehen in je moral iti baš zaradi tega prezgodaj v pokoj. Navzlic temu pa, da je zaupala na moževega prijatelja, je vendar s strahom potrkala na njegova vrata. In ko je stala pred njim, je z drhtečim glasom zaprosila: »Gospod oficijal, nikar ne zamerite, da vas nadlegujem! Moj sin mora k birmi in botra nama treba! Če bi bili vi tako dobri in...«

Zapazila je, kako se je bolehnemu možu nenadoma nagubančilo čelo, in ni si upala do konca izgovoriti. Vsa nemirna je pričakovala, kaj ji poreče. On pa je obotavljaše se odgovoril: »Jaz — jaz da bi? ... Ali nista drugje nič povprašala? Toliko imovitih ljudi je! Birmanec se mora z veseljem spominjati birmanskega dne! To je mogoče pa samo tedaj, ako...«

»Vi mislite, ako je bil birmanec bogato obdarovan! Toda kaj takega jaz in moj Peterček ne zahtevava! Hvaležna vam bova svoj živ dan jaz in on že za dobrotnost, ki nama jo izkažete, če vzamete nase trud in greste z njim v cerkev.«

»No, pa dobro! Ako vama je res do tega, da ravno jaz in ne kdo drugi, pa bodi! Prijatelj sem vama, to mi lahko verjameta, kakor sem bil prijatelj vajinega prerano umrlega očeta in zaščitnika!«

Preden je prišel boter tisto nedeljo, ko se je imela vršiti birma, po Peterčka, je mati temu naročila: »Glej, da ne boš botra s kakimi prošnjami nadlegoval! Zakaj dober človek je, toda siromak! In ako te vpraša, če bi kaj rad, reci, da si ničesar ne želiš! Ali šji slišal?«

Peterček je žalostno prikimal, zakaj birmo si je predstavljal doslej malo drugače! ...

Ko sta bila Peter in njegov boter v cerkvi opravila in sta stopila pod milo nebo, sta se le s težavo prerivala skozi ljudi, toliko se jih je bilo nabralo, zakaj bili so privreli iz bližnje in daljnje okolice skupaj. Mnogi otroci, ki so bili s Peterčkom vred pri birmi, so nosili že z darovi natlačene cule s seboj, si mašili usta z lectom in drugimi sladkimi stvarmi ali pa so piskali na razne piščali, da so človeka ušesa bolela. No, do takih stvari Peterčku ni bilo, bil je že prevelik in prepameten. Pač pa je milo pogledoval za tistimi izvoljenimi tovariši, ki so imeli bogate starše in imovite botre in so sedali v vozove, da oddr- drajo proti domu, kjer jih je čakalo kdo ve kako imenitno kosilo in nemara tudi darilo. E, tudi on bi se rad peljal takole v lepi kočiji skozi množico ljudi in se dal občudovati in blagrovati! Pa to željo je hitro zatrl. Mati ga je dostikrat učila ponižnosti in mu priporočala, da naj ne hlepi po stvareh, ki jih ne more imeti, češ, da je samo tisti človek srečen, ki se zadovoljuje z malim. Obrnil je torej pogled na drugo stran. A tu so ga zbadali zopet v oči premnogi kričavi napisí, ki

so z njimi vabili birmance in botre k sebi trgovci in jim priporočali v nakup najrazličnejša darila. Peterčku se je nehote noga ustavljala in zdaj pa zdaj mu je zadrhtela roka, ki jo je držal boter v svoji. Boter pa je razumel to drhtenje, razumel tudi Peterčkove željne poglede...

»Ali bi kaj rad, Peterček? Le povej! Kaj malega tudi jaz še zmorem!«

»Hvala, boter! Ničesar si ne želim!«

»E, to pa že ni res!« se je zasmejal boter. »Ampak je lepo in prav od tebe, da si tako skromen! Še večkrat boš moral biti v življenju! Toda nekaj ti pa le moram kupiti za birmo, kaj takega, da ti bo koristno. Tvoj slamnik ni več kdo ve kaj! Ponošen je že in se ne prilega nič kaj novi obleki, ki ti jo je mati kupila za današnji dan. Za vse pač ni bilo denarja! Glej, tamle izberem kako novo pokrivalo!«

Stopila sta v prodajalnico, in Peterček je imel kmalu lepo novo čepico na glavi, prav tako, kakršno bi že davno rad imel. Zdaj je bil potolažen. »Kako dober je moj boter!« si je rekel po tihem. »Mati je rekla, da je siromak in vendar mi je podaril nekaj tako lepega!« Iz materinih besed je namreč sklepal, da mu boter morda ne kupi prav ničesar!

No, boter je nakupil tudi še nekaj prav dobrega sadja, potem sta šla pa domov po mater, nakar so krenili vsi trije v gostilnico, kjer se je Peterček najedel raznih dobrih stvari, ki doma nikoli niso prišle na mizo. Po kosilu je spremil boter Petra in njegovo mater domov, kjer so še nekoliko pokramljali. Preden se je boter poslovil, je potegnil Peterčka k sebi, mu položil roko na ramo in mu rekel: »Res, pravega čudaka si si izbral za birmanskega botra! Kupil sem ti čepico namesto kake lepe ure in zdaj ti hočem dati še nekaj za — klobuk, ampak ne za navaden, temveč za doktorski klobuk!«

Izrekši je segel v žep in stilnil Petru neko drobno, v papir zavito stvarco v roko.

Ta je strmel in ni vedel, kaj bi. Boter pa mu veli: »No, le odvij in poglej, če ne, mi morda še vse skupaj proč vržeš!«

Peter je strahoma razvil papir, in nasproti mu je zablestel tenak, a svetel denar, kakršnega še nikoli ni videl — zlat, majhen sicer, a vendar že nekaj vreden. Peterček je začuden gledal, boter pa ga je vprašal: »Ali veš, kaj je to: doktorski klobuk? Pa odkod naj bi ti to vedel! Premajhen si še! Poslušaj me torej! Ako hočeš biti kdaj velik, imeniten gospod, moraš postati doktor, kakršen že, zakaj doktorjev je več vrst. Seveda učiti se bo treba, dosti učiti! Brez velikega truda ni te časti! ... Časih je bila navada, da so izročili tistemu, ki je dobro dovršil vse študije, na slovesen način doktorski klobuk. Dandanes ni tega več. Pač pa ti izročijo na poseben, močan papir, ki se mu pravi pergament, natisnjeno diplomo ali izpričevalo v dokaz, da si prebil vse predpisane izpite in da si bil proglašen za doktorja. Doktorski

klobuk seveda ni bil zastonj! Moralo se je plačati zanj, kakor moraš plačati dandanes za diplomo. Razen tega pa je v navadi, da se da tistemu, ki ti izroči diplomo, takle majhen zlat v dar. Sicer bi se dotični tudi drugega denarja ne branil, a bolj imenitno je, ako, mu podariš zlat. Akoravno pa, kakor rečeno, dandanes ne dobi pri proglašenju za doktorja nihče več klobuka, se vendar še pravi, da si dal tisti dar za doktorski klobuk. Tudi meni je dala neka dobra duša ta zlat v isti namen. A meni se ni posrečilo, da bi si bil pridobil doktorsko čast. Sicer sem se zapisal na visoko šolo in sem bil tudi res kakega pol leta na vseučilišču, a potem sem pod neugodnimi razmerami omagal —

pustil sem nadaljnje študije in postal pomožni uradnik. Želim od srca, da bi imel ti s svojimi napori več uspeha in da bi si res priboril tudi še doktorski klobuk! Dotlej pa hrani ta zlat kot spomin, kakor sem ga jaz hranil do današnjega dne...«

»Pa če je tako drag spomin,« je ginjena izpregovorila máti, »pa bi vendar ne bilo treba... In kdo ve, če ne pride še kdaj kaka stiska...«

Boter pa je odvrnil: »Poslušajta me, kaj vama pravim! Ni je take stiske, ki bi mogla mene pripraviti do tega, da bi izmenjal ta zlat! Izmenja naj ga, ako že mora biti, kdo drugi! Ker ga nisem mogel porabiti za to, za kar mi je bil dan, ga, sploh ne maram porabiti zase!

Mogoče bo imel Peterček več sreče, nego sem jo imel jaz! Če bi pa tudi njemu ne bilo usojeno, potem naj se zgodi po volji božji in on naj stori z zlatom, kar mu drago!»

Peterček s svojo še otroško pametjo ni mogel vsega doumeti, kar je govoril boter. Navzlic temu pa so se mu njegove besede vtisnile globoko v spomin in v srce...

Ozelenela že desetič bojna je poljana . . .

Kdo izmed nas je slutil jasne dnove,
 ko sužnjih dni nosili smo okove? —
 Kot kres goreč nam vzplapolal je svetel dan,
 očiščen v krvi tisočerih ran.
 Mogočen spev doni čez plan:
 »Svobode praznik svoj slavi Slovan!«
 Ozelenela že desetič bojna je poljana,
 kjer bila nam svoboda je izvojevana:
 junakov jo je smrt rodila,
 njih topla srčna kri krstila
 in naša jo boleost gojila.
 Kdor v bratski slogi ne živi,
 ta k maščevanju kliče mrtvo kri!
 Ozelenela že desetič bojna je poljana
 in vsa je s cvetjem posejana;
 a duh bojevnikov nad nami bdi
 in nas k vzajemnosti bodri.
 Da vzkli si kakor ptič dvoživ
 iz ognja vojnih razvalin,
 zavedaj se, slovenski sin,
 zavedaj, draga se mladina,
 ki vabi te ponosna domovina.
 Pripravljajmo se z delom na slovesni dan,
 ko za trpeče brate onkraj mej
 pozove prapor nas na plan,
 ko našo sveto himno »Bože pravde...«
 zapoje z nami sužnji Kras in Korotan,
 tedaj bo šele pravi naš slovesni dan!

Mara Lamutova.

